

KAM MÍŘÍ A CO DLUŽÍ ČESKÉ MÚZY

Petr Žantovský

Institut české levice v závěru minulého roku uspořádal seminář pod názvem KAM MÍŘÍ A CO DLUŽÍ ČESKÉ MÚZY. Vystoupili na něm prof. Pavel Kalvach, skladatel a dirigent Miloš Bok, herec Ivan Vyskočil a předseda Unie českých spisovatelů Petr Žantovský. Předkládáme autorský výťah jeho přednášky.

Pokusím se téma trochu zobecnit a uvést na příkladech. Já jsem se poprvé s něčím, co jsem nepochopil jako umění, setkal v Londýně v prosinci v roce 1990. Tam je takové velice pěkné Barbican art center. A v tom je konzervatoř, je tam několik výtvarných síní, jsou tam hudební sály a je to pěkné moderní umělecké centrum de facto v centru hlavního města.

Právě tam probíhala výstava soudobého britského umění, a tak jsem se šel na ni podívat. O soudobém britském umění jsem do té doby nevěděl vůbec nic. Mé znalosti v této oblasti sahaly k pozdnímu surrealismu, ale o tom, co se dělo v 90. letech, jsem netušil – snad s výjimkou Henryho Moora... V jedné místnosti jsem tam narazil na haldu šterku, pisku, horniny a stavebního rumu ve výšce cca metr dvacet–metr padesát. Obvod byl tím pádem šest až sedm metrů. A na této věci visela cenovka, které jediné jsem rozuměl, bylo to asi 100 tisíc liber. Tak jsem si to přepočítal na naše tehdejší peníze a vyšlo mi pět milionů. Na to by tehdy člověk vydělával celý život. Na haldu šterku.

Já jsem praktický člověk a představoval jsem si, jak tu haldu tam dostanou. Jestli si to naloží na dvoukolák a tam z toho vytvoří nové dílo. Možná i za dobrý honorář, protože ten šterk byl trochu přeházený. A od té doby si kladu otázku, jak je možné, že něco tak bláznivého se pokládá a vydává za umění.

V 90. roce u nás byla situace poměrně v tomto směru ještě normální. Fungovala nakladatelství, vznikala nová soukromá nakladatelství, soukromá divadla, agentury na různé druhy hudby od vážné, až po moderní – populární. Vznikaly jazzové kluby jako houby po dešti. To je něco, co já jsem měl vždycky rád a chodil jsem tam rád, protože ta muzika a atmosféra dávala člověku pocit svobodného ducha. A nějak později plíživě přišlo to, že tady začali vznikat ti Davidové Černí a podobní jmenovaní i nejmenovaní takyumělci a začalo se to nazývat uměním.

A začalo se to, a to pozor, to je velmi důležité, financovat ze dvou velmi zajímavých zdrojů. Jeden zdroj byl veřejný. Ta mrňata na Žižkovské věži jsou skutečně z našich kapes.

Ale pozor, druhý zdroj je také soukromý. Když byste jeli kolem sídla firmy Agrofert na Chodově, tak zjistíte, že hned vedle hlavní budovy Agrofertu je Double-Decker, červený dvoupatrový autobus, který jezdí v Londýně, zapuštěný zhruba v půlce do země, jako kdyby tam přistála letící raketa. Così podobného je na Smíchově z pozůstatků růžového tanku.

A co to znamená? Proč o tom mluvím? Protože najednou do světa toho, čemu se porůznu říká umění, vstoupili vedle státu také různí zbohatlíci. Nakonec ty spitfiry na obchodním domě Máj, to je stejný příběh. Také je to financováno ze soukromých zdrojů. Tak ti zbohatlíci, nejsouce vzdělání, propadnou pocitu, že něco takového musí vlastnit také. Když to má Babiš, tak já to rovněž musím mít. Jedna soukromá poliklinika v Praze 5 má od Černého hned v úvodní aule zavěšeného nějakého atleta s pochroumanýma nohama, který se tam zřejmě léčí, nebo já nevím.

Ke kořenům

Takových míst mohu jmenovat hodně, ale mně teď nejde o žádného Davida Černého, mně jde o tu změnu chápání obsahu pojmu kultury a umění ve společnosti. Když bych chtěl být takový trošku učitelský, ale nebojte se, nebudu to přehánět, tak musím jít samozřejmě ke kořenům, a tím kořenem je postmoderní filosofie. Tak v průběhu 50. let – zejména pak v 60. letech - vznikla „frankfurtská škola“, která se potom rozšířila do Spojených států. Jména jako Jürgen Habermas apod.

Mnozí jste to určitě četli nebo to znáte ze svých škol, protože jak se dívám kolem sebe, tak jsme většinou ještě lidé, kteří chodili do školy – a nikoli jen do přípravy na soft skills, jak se dneska módně říká. Neboli měkké dovednosti.

Protože je v plánu změna rámcových vzdělávacích programů a nebudete se učit přednewtonovská fyzika, dějiny Francie před Velkou revolucí atd, protože to vlastně není důležité. Takže věta: „Ostatně soudím, že Kartágo musí být zničeno“ už nikomu nic neřekne. Ani to proč a kým a v jaké souvislosti byla vyslovena. A co to znamená pro nás. Ne. Tyto děti se budou vyučovat soft skills – měkké dovednosti, sebeprezentace, komunikace a takové techniky orientace na sebe sama.

To je velice klíčový pojem, který bych chtěl podtrhnout třikrát, protože zbavuje člověka – jednotlivce takového toho sklonu ke spontánní společenské kohezi. Neboli nějaké vzájemnosti a souvislosti.

Tady mě napadlo několik autorů, které bych vám velmi rád doporučil. Dělam to svým studentům, kterým je 23 let a dívají se na mě někdy nevražlivě, že po nich zase něco chci, ale vy určitě nebudete takoví. Pro vás to bude mít třeba nějaký význam, ale pro ně taky, já nejsem pesimista.

Třeba Gilles Lipovetsky, francouzský sociolog a filosof. Publikuje od poloviny 80. let. Debutoval knihou Éra prázdnoty. On charakterizoval posun v tehdejší společnosti, která ještě nebyla digitalizovaná. Ještě nebyla zanesena bahnem digitálního šumu, ale už tehdy měla zásadní atributy, z nichž vyrostl náš dnešek, který Lipovetsky potom rozebíral v dalších knihách jako jednotlivosti. Paradoxní štěstí, Hyperkonzumní společnost atd.

A k čemu dochází? Dochází k individualizaci mladé společnosti, těch lidí, a to už v těch 80. letech, a jejich soustředění se na jejich samotnou osobu a jejich sebeprezentaci. Vede k jejich zotročení masovou výrobou, která si vynucuje masovou spotřebu, ke vzniku zážitkového průmyslu atd.

Spolu s ním mě napadl další autor, německý psychiatr Manfred Spitzer, který napsal dvě skvělé knihy. Digitální demence a Kybermemoc. To je člověk, který se zabýval desítky let jako dětský a mládežnický psychiatr studiem vlivu digitálních médií na psychiku a inteligenci po sobě jdoucích mladých generací. A zjednodušeně řečeno dospěl ke statisticky ověřenému závěru, totiž že ten digitální svět omezuje intelektuální schopnosti mladých lidí, zejména je nutí k takovým projevům jako multitasking.

Já jsem před časem zachytil svoji mladou dceru – měla na klíně notebook – nějakou seminární práci, něco psala a poslouchala ve sluchátkách muziku. Vedle ní ještě ležel mobil, na kterém průběžně cosi komusi odpovídala na nějaké sociální síť, a ještě tam svítila televize, protože se čekalo na něco, že bude. Takže čtyři technologické prostředky zároveň. Tomu se říká multitasking. A já jí říkám: „Hele, co z toho

opravdu sleduješ? “A ona říká: “Všecko”. “A to zvládáš?” “No jasně.” Tak jsem pokrčil rameny a zeptal jsem se jí, co vlastně napsala do té práce. A ona nebyla schopna to zopakovat ani jednou rozvitou větou. Jenom mi řekla téma – “Je to o tom, o něčem. Nevím, o čem”. To je jenom takový příklad, který jsem si vybavil z Manfreda Spitzera. Kam vedou všechny tyto postmoderní jevy? Vedou právě k tomu, co jsem nazval hodnotovým vyprázdněním současného světa.

Dluhy kultury a kultuře?

My dlužíme kultuře především emocionálně, ale i institucionálně podložený zájem o kulturu, a jsem přesvědčen, že ona nám ten zájem vrátí. Náš současný stát rezignoval na cokoliv, co by se dalo nazvat kulturní politika. Chvilku jsem pracoval na ministerstvu kultury, nastudoval jsem tamní papíry a zjistil, že poslední vláda, která vydala nějaký soustavnější materiál s názvem Kulturní politika vlády České republiky byla – a to byste neuhodli – v roce 2005 vláda Jiřího Paroubka. Od té doby nikdo, protože žádná vládní kulturní politika neexistuje.

A teď prosím nevolám po tom, aby nějaký dohlížitel odněkud zkoumal, co mají divadla na repertoáru, nebo co někde vystavují výtvarní umělci, ale jde o to, dát jim prostor, příležitost a motivaci. A nejenom peníze. To prosazoval – a já jsem toho člověka měl docela v úctě – Pavel Dostál. Říká se „o zesnulých jen v dobrém“ – byl to jednoduchý chlap, který měl kulturu upřímně rád, na rozdíl od mnoha různých jiných ministrů. Ale nechal si namluvit různými vládními ekonomy, že kultuře bude dobře, jen když bude mít vyšší procento z HDP. Jenže tak to není. Jde přece o strukturalizaci. Nikoliv o to absolutní číslo. A v tom je ten základní problém.

Po Dostálovi byl ještě ministrem kultury Vítězslav Jandák, který tu kulturu měl také rád. Potom Martin Štěpánek. Ten brzy zemřel. A po něm už to byla jedna bída za druhou. Měli jsme ministra kultury zubaře – Jiří Besser se jmenoval. Měli jsme ministryni kultury družinářku. Paní učitelku z dětské družiny. Nic proti družinářkám. To je těžká práce, ale nevím, jestli je to zrovna kvalifikace na ministryni kultury. Tato paní, Alena Hanáková, učinila generálním ředitelem Národního divadla jistého pana Buriana z Plzně. Ale pozor. Bez konkursu! Když tato paní padla, protože padla celá ta nesmyslná vláda a byla vláda úřednická pana Rusnoka, tak nastoupil do křesla ministra kultury Jiří Balvín, bývalý televizní producent a člověk stokrát kompetentnější. A tohoto pana generálního ředitele Národního divadla vyhodil, protože neprošel konkursem tak, jak ukládá předpis. Potom padla vláda a následující ministr Daniel Herman pana Buriana zase usadil zpátky do té funkce a opět bez konkursu. A teď pointa – to není kvůli Burianovi – to je jenom hezký příběh, na kterém se to ukazuje. Tuším, že před měsícem dnešní ministr Baxa jmenoval pana Buriana bez konkursu na dalších šest let. Proč to tak udělal, je celkem snadné si domyslet, neboť je naplánovaná cca za miliardu a půl velká rekonstrukce Zlaté kapličky a protože to musí hlídat nějaký kompetentní činitel, který se umí dělit, tak tento pan Burian už stavěl jedno divadlo v Plzni v době, kdy tam pan Baxa dělal primátora. Takže, svět je malý a všichni se v něm někde potkají.

To jsem uvedl jeden příklad toho, jak stát rezignoval na kulturní politiku. Na svou povinnost vůči kultuře. Jednu dobu se to scvrklo na to, že odřízneme církev od státu. Uděláme odluku, která dopadla, jako

Pokračování na str. 3

PRÍBEH PROFESORA

MAGDALÉNA KVASNICOVÁ

Prezident Slovenskej republiky Peter Pellegrini predal 11. ledna 2025 osmnácti osobnostem nejvyšší státní vyznamenání. Jedno z nich - Pribinův kříž I. třídy - udělil in memoriam Alfředu Pífflovi.

Významný český archeolog a architekt se narodil 13. července 1907 v obci Kerhatice nad Orlicí, zemřel 26. července 1972 v Bratislavě. V roce 2007 obdržel in memoriam cenu města Ústí nad Orlicí, od roku 1991 jeho jméno nese ulice v Bratislavě-Petržalce.

Přinášíme poněkud zkrácený portrét Alfředa Píffla z pera slovenské historičky umění doc. PhDr. Magdalény Kvasnicové, PhD. V průvodním dopise naší redakci vyjádřila souhlas se zveřejněním a přidala doušku: „Áno, viem, že bol vyznamenaný. Bratislava mu môže byť za svoju typickú siluetu s hradom vďačná“.

Pro současnou oficiální netečnost až hysterickou nevraživost vůči všemu slovenskému je příznačné, že česká média všeho druhu oslavu státního svátku Slovenské republiky až na drobné výjimky zcela přehlédla a vrcholné ocenění českého archeologa a architekta ani nezaznamenala. Zajímalo je pouze to, že herečka Zdena Studénková si pro vyznamenání nepřišla, ostatní, kteří ho převzali, za pozornost našim sdělovadlům nestáli, být mezi nimi byl in memoriam Čech.

Na Slovensko prišiel Alfřed Píffl v roku 1947 ako čerstvý štyridsiatnik a práve habilitovaný súkromný docent na ČVUT v Prahe.

Keď Fakulta architektúry a pozemného staviteľstva SVŠT v Bratislave vypísala v roku 1946 konkurz na miesto profesora dejín architektúry, jednoznačne zvíťazil. Prestíž mu získala predchádzajúca prax historika architektúry, archeológa a architekta – pamiatkara. Nový pedagóg sa ukázal ako prínos nielen pre školu architektúry, ale aj pre pamiatkový fond na Slovensku. Práca so študentmi mu spôsobovala ohromnú radosť aj plody. Keď v lete v roku 1951 zavítal so skupinou študentov architektúry do podtatranskej obce Štrba, ešte netušili, aké prekvapenie ich čaká. Unikátny románsky kamenný kríž zo zaniknutej stredovekej osady, ktorý holými rukami vykopali, je dodnes pýchou archeologickej expozície Slovenského národného múzea v Bratislave. Vo spätnom pohľade azda aj symbolickým znamením, čo malo o niekoľko rokov v Pífflovom živote nasledovať.

Na začiatku bol kominársky majster

Kto sa dnes pozerá na monumentálnu siluetu Bratislavského hradu, ani vo sne mu nenapadne, že na začiatku jeho obnovy stál kominársky majster. Keď Janko Alexy prišiel do Bratislavy a uvidel na vlastné oči ruinu Hradu, ktorý vídal pri pravidelných návštevách u svojho strýka, kominárskeho majstra Ferdinanda Alexyho v rodnom Liptovskom sv. Mikuláši, zaumienil si, že ho vzkriesi k životu. Od svojich vysokoškolských štúdií v Prahe sa neúnavne snažil desiatky rokov získať spojencov a podporu na realizáciu svojho sna. Paradoxne sa príhodná situácia naskytla až v čase najväčšieho ideologického tlaku začiatkom päťdesiatych rokov.

Dňa 28. mája 1953 si Píffl zapísal do denníka: „Slávna historická komisia na Bratislavskom hrade. Naša katedra dostala na starosť jeho rekonštrukciu...“

Napriek tomu, že nebolo vopred jasné, na čo má opravený areál slúžiť, Píffl zobral úlohu obnovy hradnej zrúcaniny za svoju. Spolu s dlhoročným propagátorom záchrany Hradu, akademickým maliarom Jankom Alexym, bol až do svojho zatknutia v auguste 1957

hnacím motorom jeho obnovy. Netušil, akým radikálnym spôsobom ovplyvní hradná zrúcanina jeho ďalší život.

Dňa 21. apríla 1954 si do denníka zaznamenal: „...Tak sa začalo pracovať! Je to obrovský nervový záväzok, práca na roky. Nevieť, či na ňu budem stačiť, ale cítim akési vlnenie, prítomnosť neznámych síl ma ženie do práce a ja verím, že sa mi ju podarí dokončiť.“

Vykonštruované obvinenia

Ešte v priebehu roku 1953 sa Píffl s vervou a nadšením pustil s asistentmi do práce. Sústredili sa prednostne na hradný palác. Neprajníkov však bolo viac a rozhodli sa konať.

V dôsledku vykonštruovaného obvinenia musel Alfred Píffl odísť zo školy, prerušiť výskumné, projektové a stavebné práce na Hrade, ktoré riadil až do zaistenia v auguste 1957.

O príčinách jeho zatknutia sa šírili legendy. Jednou z nich bola

Bratislava mu môže byť za svoju typickú siluetu s hradom vďačná.

verzia o hradnej studni a vykopaní tajnej chodby pod Dunajom do Rakúska, kde vraj profesor odovzdal svojmu príbuznému kardinálovi Pífflovi klenoty z Korunovačnej veže (nikdy sa s ním však nestretol).

Iná verzia hovorí o urazenej márnivosti človeka, ktorému profesor zabránil ako prvému vstúpiť do studne Bratislavského hradu...

Ťažko dnes zistíme, kto a z akých dôvodov spustil do pohybu mašinériu, ktorá navždy odohnala obľúbeného profesora od študentov a odstavila zanieteného pamiatkara od architektonických pamiatok. Bola to závišť žiarlivého kolegu alebo pomsta či ukrivdenosť urazeného študenta, ktorí využili nespravodlivé obvinenie „z verejného poburovania a ohovárania spriatelenej mocnosti“?

Na Bratislavský hrad ani do školy sa už nevrátil.

Alfred Píffl znášal svoj údel ťažko, ale s vyrovnanou pokorou a humorom. V liste spisovateľke Jaroslave Blažkovej napísal: „Dialektický skok z funkcie vysokoškolského profesora na miesto paliera, ktoré sa mi ponúкло, je trochu neekonomický. Všetko som stratil, len závišť a nenávisť som nevlastnil...“

Útechou mu bola pokračujúca rekonštrukcia Bratislavského hradu, aj keď už na nej priamo nemohol participovať.

Slávu žali iní

Hradný vrch s ruinou na jeho temene bol pre prudko sa rozvíjajúcu medzivojnovú Bratislavu danajským darom. Dve generácie rozmýšľali o tom, ako s ním naložiť. Gordický uzol rôznych

záujmov a úmyslov rozťali začiatkom 50. rokov za asistencie profesora Píffla. Z polemických prístupov, či ruiny konzervovať, či hrad znova vystavať, či zbúrať a nahradiť novou architektúrou, nakoniec zvíťazil názor vzkriesiť barokový stav hradného komplexu s palácom z obdobia jeho posledného rozkvetu v 18. storočí. Vtedy bol sídlom miestodržiteľa Alberta, sasko-těšínskeho vojvodu.

Rekonštrukcia Bratislavského hradu stelesňuje charakteristický príbeh pamiatkovej ochrany na Slovensku s dodnes otvoreným koncom. Príbeh profesora Píffla bol a zostane jeho súčasťou a rekonštrukcia hradného paláca jeho životným projektom. Dočkal sa úspešného dokončenia, i keď slávu žali iní.

Neúnavný výskumník

Vzťah ku kultúrnemu dedičstvu je najlepším vyjadrením stavu kolektívnej a kultúrnej pamäti ako konštitutívneho prvku osobnostnej integrity jednotlivca či identity konkrétnej sociálnej skupi-

ny. Práve architektonické pamiatky sú prvé obeťou sociálnych, etnických, náboženských či vojenských konfliktov. A 20. storočie nám ponúka množstvo príkladov (útok na synagógy, zničenie Varšavy, ničenie kostolov a mešít v balkánskej vojne, odstrel kameného mosta cez Neretvu v Mostare ako príklad za všetky...).

Radikálny úbytok historickej podoby miest a likvidácia celých štvrtí či ulíc na Slovensku akceleruje v posledných rokoch už nie z ideologických dôvodov, ale ako dôsledok pragmatizmu a snahy o ekonomický zisk. Slúži ako nemilosrdné svedectvo absencie historickej pamäti.

Hrad stojí, navzdory času a ľuďom

Dôsledkom ambivalentného vzťahu slovenskej spoločnosti k vlastnej minulosti nebol a nie je len radikálny spôsob narábania s umeleckým a architektonickým dedičstvom vlastnej krajiny, ale aj ambivalentný postoj k ľuďom, ktorí reflektovaniu a udržiavaniu kultúrneho dedičstva obetovali svoj profesionálny život.

Prichádza mi to na myseľ v súvislosti so životným osudom profesora Píffla a desiatok ďalších osobností z duchovnej kultúry, ktoré boli z ideologických dôvodov v najlepších rokoch svojho života odstavené od odbornej práce. Koľko premárneného ľudského potenciálu! Dôsledky v kultúre pociťujeme dodnes.

Život Alfreda Píffla bol predsa len úspešný. Hrad stojí. Navzdory času a ľuďom...

(Skrátená verzia textu z roku 2007, publikovaného pri príležitosti 100. výročia narodenia Alreda Píffla v časopise Týždňí)

Zavřeme Okamuru, až zčerná?

JOSEF ONDROUCH

Tímto provokujícím titulkem novinář Daniel Kaiser vystihl politický začátek letošního volebního roku; to když Policie České republiky na udání Jiřího Pospíšila požádala o vydání poslance Okamury k trestnímu stíhání. Podnětem se stalo, když před loňskými senátními a krajskými volbami jeho SPD přidala k heslu „Nedostatky ve zdravotnictví nevyřeší chirurgové z dovozu“ portrét zkrvaveného černošského „lékaře“ s nožem a heslem „Stop migračnímu paktu“. Podle udání Pospíšila se tak měl Okamura dopustit trestního činu šíření rasismu.

Zatímco představa nebezpečného divocha je vybočením z lidské slušnosti, policie žádostí o vydání Okamury kriminalizuje politickou kritiku migračního paktu. Toto podezření zvýrazňuje fakt, že pro Česko nepřijatelný migrační pakt Evropské unie spolupodepsal ministr vnitra a představený policejního prezidenta v jedné osobě Vít Rakušan.

Představitelé jeho STANu a také menší koaliční partneři ODS, lidovci a Topka, kriminalizaci Okamury schvalují. Přímočarou hloupostí mezi nimi zazářil místopředseda vlády, ministr zdravotnictví Vlastimil Válek. Napsat v souvislosti s žádostí policie o vydání Okamury, že „nenávisť není program a vyvracení lži není cenzura“, znamená, že policie má nejen stíhat nenávisť (už to je sporné), ale dokonce trestním stíháním vyvracet politické lži. To je šikmý svah, ze kterého do bezedné tůně politického propadliště stráničití trpaslíci nemají daleko. SPOLU s nimi spojená se tak začíná potápět i ODS.

Pozoruhodné mlžení z Hradu

Po nepřilíh zdařilých kritických tanečcích se prezident pod sporný rozpočet na rok 2025 samozřejmě připojil. Fiasko krajně nevhodné kritiky Donalda Trumpa, když chybně v prezidentských volbách vsadil na Kamalu Harrisovou, se snaží Pavel odsunout do zapomnění. Zatančít s pověstnými maorskými bojovníky si odletěl až k protinožcům na Nový Zéland. Když se vyhnul setkání s prezidentem Trumpem v Paříži, pohodu předstíral s jezdci na Dakaru u táboráku v saudskoarabské poušti. Cím v převlékání prominentně školený špión socialistického Československa, funkcionář Jakešovy KSČ, pak i jeden z nejvyšších generálů NATO ještě překvapí? Bude chtít získat i přízeň nové vlády, vzešlé z parlamentních voleb v letošním roce? Při krátkosti politické paměti si zřejmě bude přát, aby se zapomnělo na nepřijatelnou kritiku Donalda Trumpa. Přeborník v převlecích nezůstane přece věrný politice Evropy Ursuly von der Leyenové, bývalé neschopné ministryně obrany, když nyní vrcholné diplomatece nepodal ruku ani terorista v čele rozvrácené Sýrie.

Možná se dožijeme i přerodu generála chtivého války až do posledního Ukrajince ve chcimíra. To za předpokladu očekávaného mírového uhašení 3. světovou válkou ohrožujícího požáru hrozícího z Ukrajiny. I to by mohlo vzejít ze setkání vrcholných politiků v hlavním městě nám stále nejbližšího bratrského Slovenska. Také to bude muset spolknout na Hradě sedící generál, který při své největší proměně v tichosti zradil přísahu slavnostně složenou Československu. Pro nás sečtělé, kteří neztratili paměť, to připomíná nacistického generála stojícího také v čele NATO; ale přece jen s jistou výjimkou: Adolf Heusinger se nestal prezidentem Německa.

STANISLAV ZEMAN

Návštěva K. H. Franka v koncentračním táboře

Po revizi koncentráku se pozvracel
Ačkoliv nebyl žádný cimprlich
Až na jednu slabost
K smrti miloval sprudelsuppe
Vřídelní polévku
Sudetskou specialitu
Vzpomínku na karlovarské mládež
Zhltl jí plnou mísu
Připravenou na jeho počest
V kasínu dozorců

Čáp bílý

Čáp bílý krouží nad komínem
Jak mu káže živočišná říše
Aby se uhnízdil a založil rodinu
Z komínu stoupá černý dým
Sedá na čápa
Havran křičí děti
Na školním dvoře o polední přestávce
To není havran
Napomíná je učitelka
Obecné školy města Osvětim

(Před 80 lety, 27. ledna 1945, sovětská armáda osvobodila nacistický koncentrační tábor Osvětim)

vždycky všechno u nás skončí. Udělali jsme odluku a církvi jsme slíbili, že jí budeme ještě dalších dvacet let platit. A každý rok jí platíme v miliardách, první miliardy dostala hned na samém začátku. Dva dny na to, co se to stalo, padla Nečasova vláda. Nečas to ještě stihl podepsat, takže at mi nikdo nevykládá, že to bylo s čistými úmysly. K tomu jenom tolik, že do té kulturní politiky patří i tyto věci, které si třeba normálně neuvědomujeme.

Všechno souvisí se vším

Když se řekne kultura, tak si člověk představí divadlo, výstavní síň, koncertní síň atd., ale neuvědomí si všechny další aspekty, které do toho spadají. Protože kultura je především atmosféra ve společnosti a to, jak žije člověk, jak žijí lidé a jak se k sobě chovají, jakou - hezky česky řečeno - měli „kinderstube“ a jak ji mezi sebou používají. I to je kultura. Tomu bychom se ovšem měli učit ve školách. Jenže o tom, jak se budou měnit ty jednotlivé studijní plány, jsem mluvil. Důsledkem toho je, podle mého soudu, že nejenomže škola nevychovává ke kultuře, dokonce se tutlá potřeba žít kulturou a mít ji ve svém životě jako nesporný a nezbytný přítomný fenomén.

Jistě že ne každý má stejný vkus, jistě že pan skladatel Bok má rád Edwarda Elgara, někdo jiný má rád Albana Berga – a mají na to svaté právo. Já mám také radši toho Elgara a mám na to také svaté právo. Ale považuji to za absolutně automatickou součást svého života. Vůbec o tom neuvažuji. Nepřemýšlím o tom, jestli Seifert byl básník nebo štukatér nebo soustružník. Prostě to vím, že to byl autor nějakého typu.

Žel, mám pocit, že to všechno teď mizí a odpadá. Já teď nevolám po televizních slovenských pondělcích, i když byly pěkné, nevolám ani po knižních čtvrtcích, které dávaly smysl zejména v dobách, kdy lidé opravdu víc četli než dnes. Souvisí to opět s tím školstvím.

Dělali jsme průzkum rétorické vybavenosti dětí a mládeže a zjistili jsme, jak se jim strašně zužuje lexikum. Když sledujete digitální komunikaci, tak zjistíte, že oni mají tisíce zkratek, kterým nerozumíte. BTW –

OBČANSKÁ CTNOST A OBČANSKÝ ÉTOS V ROMÁNECH JOSEFA H. URBANA

FRANTIŠEK MAREŠ

Když v roce 1995 vyšla kniha Občanské ctnosti, kterou uspořádal Edvard C. Banfield z příspěvků 4. mezinárodní konference Světové profesorské akademie míru 1989 v Londýně, málokterý z čtenářů zájímající se o občanské ctnosti a občanský étos si uvědomil, že přišla doba, která prověří jednoho každého z nás, jak na tom s těmito dvěma veličinami osobně jsme.

Devadesátá léta, plná naděje a stejně nadějných předsevzetí, hesel, ze kterých časem sešlo, ztratila se. Ta, která přežila a přežívají, se stala opakujícím se propagandistickým žvástem.

Kdo by se tehdy v „době formování podoby budoucnosti“ zabýval obsahem slov: *“...občanský vyspělý člověk, když se má rozhodnout a jednat v konfliktní situaci, jako předmět svého závazku nepojímá v prvé řadě členy své rodiny, obce, strany, etnické skupiny, sociální vrstvy nebo spolupracovníky v zaměstnání, nýbrž občanskou společnost.*“ O občanské společnosti a jejích ctnostech se donekonečna doslova žvanilo, bez znalosti, co vlastně tato společnost je, co představuje, a především, co od lidí v ní žijících očekává. A jako vždy, když se mnoho mluví o čemkoli, o demokracii, liberalismu, evropanství a Evropanech, a kdekdo chce k tématu přispět svojí „troškou do mlýna“, aby sám sobě několika frázemi udělil právo být moudrým, dojde k okamžiku, který prověřuje řečníky i vše jimi řečené a realitou činu, který se prokazatelně stal, vše rozdělí na pravdu, polopravdu a lež.

Takový okamžik přišel

Bylo jím zmizení tří českých studentů v Prokletých horách Albánie. Zmizení beze stopy. Skutečnost, která velikostí lidské tragédie měří vše kolem sebe. Zrcadlo, které každému ráno s jeho tváří pojmenovává kategorii jeho bytí: a náhle máme kolem sebe odvážné, zbabělé, bezcitné a bezohledné, a slova a nesplněná slova slibujících a zapřisahajících se svojí pomocí. Samozřejmě i s výjimkami dokládajícími ještě nezničenou pravdu o pomoci člověka člověku v jeho utrpení a nouzi.

A tak se v této „lučavce královské“ stejně jako zlato rozpustily charaktery politických Zlatoústých Janů, ministrů a mnohých dalších, a zůstalo nemnoho odvážných, přátel, spolužáků, dobrovolníků,

Hledání klíče pro dveře s dvěma zámky

Literatura je plavidlo s velice hlubokým ponorem, jehož kotvy nelze dohlédnout. Čteme či slyšíme o klínovém písmu, běžně používáme citáty připisované klasikům ze starého Říma, stále pro nás po modrém blankytu bělavé páry plynou, hřímá v nás i konejší letitá poezie, která kdysi okouzlovala, a dokáže to dodnes...

Zda však souhlasí současná mladá básnická i čtenářská generace, zda zná kdysi populární a popularitu nesporně zasluhující jména, třebaže za sebou nezanechala rozsáhlá díla.

Jedním z nich je Václav Hrabě. Tak trošku bohém své doby. Nebo za bohéma označovaný. Nečekaně oživuje paměť a stírá jemnou vrstvu prachu zapomnění Petr Zemek v nostalgické sbírce NAPOSLEDY JSEM SI VYSNIL VÁCLAVA HRABĚTE (vyd. Carpe diem, 102 str., 2024, s ilustracemi Zdeňky Hoškové Edelové).

Pro upřesnění – neznali se. Zemek však znal a zná poezii básníka tragicky zesnuvšího v mladém věku. Pokusil se navázat na jeho odkaz, hledá schůdnou cestu, způsob výpovědi, kterým by se Hrabě **možná** ubíral.

Jeho poezie zastávala v době vzniku dominantní místo, třebaže plně neoslovovala celou tehdejší širokou čtenářskou obec, aniž by ji někdo jednoznačně zpochybňoval. Její hodnocení zůstává dnes v oblasti ryzí teorie. Minulost ji ho mohla vynést na piedestal, nebo naopak...

Ponechme stranou plané spekulace. Nejedn básník zaujal prvotinou, a tou také v podstatě skončil. Ani životní slasti a - strasti člověka se nemusí stát rovnoběžkou jeho tvorby. Poezie Václava Hraběte má však v české literatuře nesporně přesně vymezený prostor, o tom nelze pochybovat.

Literatura • Umění • Kultura

by the way – mimochodem. PLS – please, prosím. Atd, atd. Moje dcera miluje slovo „random“. Tak se jí občas ptám, proč neřekne „nahodilý“, „náhodný“. Pokrčí rameny. Je zvyklá na „random“.

Mimochodem s těmi nesmyslnými zkratkami oni dojdou až k tomu osudnému smajlíku. Komunikačním vrcholem je smajlík. Smutný, veselý, s pejskem, s kočičkou, se sklenicí piva. Smajlík. Tím sdělují veškeré svoje emoční a kulturní založení a v ten okamžik i svoji náladu. Ale můžeme po nich chtít, aby byli jiní, když jim to nedává škola a často ani rodina?

Kultura jako úhelný kámen

Dalším, co s tím souvisí, je skutečnost, že tak, jak se rozbíjí školství na drobné a jak se mládež zbavuje gramotnosti, pochopení nějakých duchovnějších hodnot, tak my jsme vlastně úplně stejně začali rozbíjet kulturu samotnou. Vedu dlouhá léta už od začátku 90. let velký boj na poli kultury a literatury, protože k mým kulturním zálibám patří téměř nejvíc.

Ten boj spočívá v tom, že nám tady v 80. letech bylo vsugerováno, zejména ze strany needitovaných, nevydávaných autorů, že existují tři literatury. Jedna je skvělá – to je ta samizdatová. Pak je druhá skvělá – to je ta emigrantská, pak je třetí špatná – to je ta, co vychází. My jsme se tehdy pustili s prof. Novotným, tehdy byl ještě doktor, významný literární vědec, do takového nerovného, ale myslím, že důležitého boje: vracet na světlo světa ta nově zakázaná jména – Karlů Sýsů – zemřel nedávno, Michalů Černíků – zemřel nedávno, Pepů Hanzlíků – ten zemřel roku 2012, Josefů Šimonů – ten zemřel v roce 2018. To byla ta generace, kterou známý literární kritik Milan Blahynka nazval generací pětatřicátníků. Patřili tam ještě Petr Skarlant, Jaromír Pelc a několik dalších autorů. Byli to lidé, kteří vstupovali do literatury na přelomu 60.–70. let a vytvářeli ty nejzajímavější a velice osobité literární hodnoty. Já jsem zatížený na poezii, tak jmenuji samé básníky toho dvacetiletí. A oni ve chvíli, kdy jim začalo být 50 let, tak

kterí bez halasného hlásání zásad občanské společnosti a jejího étosu naplnili jejich obsah.

Spisovatel a scenárista Josef Urban byl jedním z nich.

Josef Hugo Urban (uprostřed) s Cenou Unie českých spisovatelů za rok 2024 za literaturu faktu (autorem diplomu je František Sarna) ve Slovenském domě v Praze. Vedle spisovatele a scenáristy sedí František Mareš, vlevo předseda UČS Petr Žantovský.

V knihách Návrat do Valbone a Stíny Valbone, za které obdržel Cenu Unie českých spisovatelů za rok 2024, má čtenář možnost poznat klikatou cestu současné společnosti. Jepičí pravdy a nikdy nenaplněné sliby vyvolených i odvahu těch obyčejných. Těch skutečně obyčejných, kteří jsou jaksi vždy po ruce, když o něco opravdu jde.

Obě knihy Josefa Hugo Urbana jsou vynikajícím trailerem a svým literárním záběrem překračují hranice svého žánru.

Objasnění zmizení a smrti tří českých studentů v Albánii není jen detektivním příběhem, ale je dokladem přirozené lidské statečnosti,

jim tady někdo řekl, ale ne, vy mezi slušné lidi nepatříte. Vy nesmíte. Vy nebudete publikovat. Tak si to vytiskněte, ale my vám to nebudeme prodávat.

Existuje jeden velký knižní distributor, který má black list. Je mi ctí, že jsem na něm také. A ten podnik prostě z ideologických důvodů určitý typ autorů prostě neprodává. A teď si vezměte. Žijeme v kapitalismu - logika kapitalismu je, vyrobit zboží a vnutit zboží spotřebiteli, prodat zboží, inkasovat peníze. A najednou se vám tady kapitalistický podnik zachová proti smyslu toho režimu. On odmítne vydělávat peníze. To nevmyslíte, jak se dneska říká.

Jsme v situaci, kterou už tady Ivan Vyskočil charakterizoval jako cenzuru. Jsme v situaci, kdy se tady vede třídní boj, jenže naruby. Máme na Hradě člověka, který se za minulého režimu učil býtí rozvědčíkem proti zlému imperialistovi, dneska je hodným imperialistou, který už je správně vycvičený v boji proti někomu úplně jinému.

Takže jsme taková velice klouzavá společnost, které je vnučováno, že takhle je to správně. A nejhorší na tom všem je, že tady stále ještě platí jakési základní heslo mlčící většiny: Dokud máme co jíst, tak co bychom se starali. Běžte se podívat před Vánocemi nebo o víkendech do shopping center – už se nesmí říkat samoobsluha – to je shopping center, kdybyste nevěděli. A tam vidíte zástupy lidí, kteří mají narvané nákupní koše – často třeba na úvěr – nesmysly, které nepotřebují, které opravdu k ničemu nepotřebují. Hloupostmi, kterými sytí svoje ego bažící po pocitu, že jsem v nadbytku.

A to je ta nejzákladnější lež, na které stojí tento systém. Že nám vnučuje materiální nadbytek a odebírá nám duchovní dostatek. To s tím totiž souvisí. To jsou dvě trubice jedné známé chemické soupravy.

Závěrem snad už jenom jedna věc. Co z toho? Kam z toho? Tady zaznělo, kam půjde Ivan Vyskočil. Já nevím. My jsme si s Ivanem před časem psali takové whatsappky a on mi napsal v návaznosti na nějaký můj článek: „Stejně se jednou sejdemo na hranici“. A já jsem mu na to odpověděl: „To určitě, ale záleží na tom, jestli na státní, nebo na zápalné“.

která se postaví šosáctví a společenské liknavosti úřadů, policie, ministerstev, jejich pomoc slibujících představitelů, neboť se jedná o nalezení pravdy. A v „demokratické“ společnosti i o potrestání těch, kteří smrt mladých lidí způsobili.

Rozpětí příběhu obou knih rámuje děsivý obraz selhání humánních principů „současného něčeho“, ve kterém se peníze-zisk a touha je mít za každou cenu, vymkly tisíciletému mravnímu kodexu.

Živí lidé jako dobře směnitelné zboží

Člověk, onen vavříny ověčený homo sapiens, se tak v „onom něčem“ stává směnitelným zbožím, chyceným v globalizačně finanční pavučině, a ta programově ničí letité hodnoty lidského bytí.

Romány Josefa Hugo Urbana dle mého názoru jsou prvním českým dílem, které dokládá existenci faktu, že nemoc současnosti – honba za ziskem – může přerůst v šilenství, které likviduje základní hodnotová kritéria lidí, aby nakonec ohrozilo civilizaci v její podstatě.

A této „nemoci“, která nás všechny ohrožuje, se hrdinové Urbanových románů, Jana a Jan, s vrozenou lidskou přirozeností vzeprou, aby odkryli děsivou, alarmující pravdu.

Protože fenomén směnitelnosti všeho za peněžitý zisk, ztratil pachutí Jidášova prokletí a ve svých metastázích si vytváří i z člověka k prodeji hodící se zboží.

S filosofií autora „Teprve až dorazíme do cíle, se můžeme smát anebo hořekovat,“ se zrodily postavy, které mohou být předobrazem nových literárních hrdinů, ztracených po desítky let pod nánosy hloupých a všemu možnému pochlebujících literárních klišé.

A právě jejich osud dává Urbanovým knihám punc varující nadčasovosti a řadí je mezi díla skutečné literatury.

Jako by bylo v knihách J. H. Urbana vyslyšeno přání spisovatele a básníka, autora Jana z Hvězdy (vlastním jménem J. J. Marka, 1803—1853) - „Mé mínění by bylo: raději méně spisovatelů, ale výtečnějších a přednějších.“

(Přeneseno jako laudatio při udílení Cen Unie českých spisovatelů)

FRANTIŠEK UHER

raduje.// Nuže, právě tady sdílí čtenář obdobný akcent, v Zemkových verších vězí patrně nikoli záměrně zasutý pocit radosti, bezděčně kličkující ve spleťtém větвовí událostí.

Ta nitka se proplétá také většinou veršů Václava Hraběte. Zemek zývá *//symbol prastarých melancholií a bláznivého tuláctví//* - promlouvá však jako současný básník k současnému čtenáři, minulost je mu zrcadlem, v němž se odráží spontánní odraz dneška. To je nespornou předností sbírky, které je vlastní jistá samoúčelnost. Pokouší se oslovit, stát se hřejivým paprskem slunce. Otvírat dveře se dvěma zámky. Nejen pro pamětníky. Rozsáhlý doprovodný článek působí jako soubor vysvětlivek.

P.S.:

V roce 1958 vydal dramatik a básník Miloš Macourek, jehož jméno je spojeno především s filmem a televizí, sbírku Člověk by nevěřil svým očím. Vyjádření obdivu k poezii Jacquese Préverta, který byl v té době modlou na básnickém nebi. Otiskl i jednu Prévertovu báseň a připojl vlastní parafrázi. Pokud si vzpomínám, kritika zaujala rozpačité stanovisko, čtenáři přijali určité básně poměrně kladně, kolovaly na různých poetických večerech.

Po desetiletích jsem objevil v antikvariátu velice ohmataný, proškrtaný výtisk, doplněný většinou obtížně čitelnými režijními poznámkami. Dokonce postrádal původní žlutou barvu, patrně dlouho čelil slunečním paprskům. Tolik k básnickému zaujetí Petra Zemka. Stejně jako Macourek neobjevil Ameriku, ale vstoupil po svém do téže řeky a dospěl na druhý břeh.

Dvacet let bez Evy zpodobňující Evy

IVO HAVLÍK

Poslední lednový den uplyne dvacet let od náhlé, poněkud záhadné smrti akademické malířky a grafičky Evy Činčerové.

Narodila se 16. listopadu 1943 v Pelhřimově. Její předkové se úspěšně zapsali do hospodářského života Jihlavy. Dědeček z matčiny strany, příjmením Holub, vedl jihlavskou pobočku Legiobanky a přežil koncentrační tábor v Buchenwaldu. Rodina z otcovy strany vlastnila truhlárnu nábytku. Na internetových serverech se chybně uvádí, že otcem výtvarnice byl spolutvůrce legendárního Kinoautomatu Radúz Činčera.

V letech 1962–1968 vystudovala malbu na Akademii výtvarného umění v Praze v ateliéru prof. Vojtěcha Tittelbacha, kde ji ovlivnil zejména grafik Ladislav Čepelák.

V roce 2006, tedy rok po skonu grafičky, galeristka Miloslava Kumbárová ve své výstavní síni v Jihlavě několik rozměrných prací Evy Činčerové vystavila. Na vernisáži řekla: „*Výstava reprezentuje úzký výběr díla vynikající umělkyně, je malým holdem a splátkou na dluh, který naše společnost a kulturní veřejnost má vůči mimořádné osobnosti Vysociny*“. Připomněla, že dětství a mládí prožila umělkyně v Jihlavě. Z Prahy se do ní v závěru života vrátila, ale město k ní tehdy zůstalo vlažné.

Poslední novoročenka

s fatální pointou

O spolupráci obou žen svědčí dovětek na novoročenke, kterou Činčerová poslala Kumbárové v prosinci 2004. Děkuje za vzpomínku na své rodiče a připomíná, že zakrátko, v lednu 2005, uplyne čtrnáct let od úmrtí jejího otce a šest let od skonu její matky. Douška měla fatální pointu, její autorka 31. ledna 2005 v Bystřici nad Pernštejnem nečekaně zemřela.

Do měděné desky ryla

bez předkreslení

Činčerová se ve své tvorbě mnohdy věnovala tématům osamělosti a vykořeněnosti. Svědčí o tom cykly Portréty a Osamělí lidé. Nejčastěji pracovala černou barvou a grafickými technikami suché jehly a leptu. Ryla přímo do měděné desky nebo do asfaltového krytu desky, nepředkreslovala si přípravnou kresbu ani nedělala rozvrh plochy. Její grafické listy jsou ceněny pro spontánní švih a styl, který „nezkazila“ naučená školní manýra.

Ve svém ateliéru v Karlově ulici v Praze na Starém Městě měla v době, kdy platily na veškerou reprodukční techniku v rukou soukromých osob restrikce (od povinného soupisu po namátkové kontroly) unikátně velký grafický lis s válcem o šířce 80 centimetrů, který jí dovolil otiskovat vyobrazené lidské postavy v životní velikosti.

Z významnějších knižních ilustrací připomeňme knihy Gustava Flauberta Salambo, Františka Hrubína Jobova noc či Wolfganga Rineckera Kainovo znamení.

Manželé Sarnovi: Chodili

jsme k ní na kus řeči

Poslední dny života Evy Činčerové si po dvaceti letech připomínají manželé Sarnovi, malířka a básniřka Bohumila a František, malíř, grafik a výtvarný teoretik. „*Evu jsme naposledy viděli v zimě 2004 mezi vánočními a novoročními svátky. Přinesla nám svou grafiku jako novoročenku PF 2005. Ve Zbinohách žijeme na samotě před rybníkem zvaným Zbinožský a ona jezdila celá léta na původní vilku svých rodičů, na své letní sídlo, které stojí také osamocně v lukách za oním rybníkem, blíže k lesu. Přijela zkontrolovat, jestli je tam vše v pořádku, co natropil sních, mráz, polomy stromů, případně zloději. Pro tuto cestu nosila legálně drženou pistoli, na kterou si udělala střelecké zkoušky. Zbraň měla v pohotovosti také v létě, kdy tady*

bývala a tvořila.

Kolikrát jsme za ní zašli na kus řeči. Zastavila se, než jí pojede autobus do Jihlavy. Při šlapání ve sněhu to je docela pěkný kousek cesty. Byla zkrhlá, s chutí vypila velký hrnek čaje a pochutnala si na několika kouscích vánočního cukroví. Když jsme mluvili o kumštu, celá ožila a těšila se, že v létě společně znovu vyrazíme do pleneru. Měla v plánu hodně kreslit. Potom odešla na zastávku autobusu, a to jsme ji viděli naposled. Co víme, v roce 2004 podstoupila operaci nohou, která se nějak nevydařila. S tím nastaly její zdravotní problémy.”

Smrt na lavičce

Zemřela náhle v Bystřici nad Perštejnem, kde byla domluvit svou výstavu. Našli ji tam na lavičce na náměstí mrtvou. Zprvu se nevědělo, o koho se jedná, neměla u sebe doklady (není vyloučeno, že ji někdo okradl). Až ji identifikovala její mladší sestra Zdena Sadílková, rozená Činčerová.

V Praze měla Eva byt a ateliér, kde ji František občas při návštěvě Prahy navštívil. Po převratu o ateliér přišla a bydlela trvale v Jihlavě ve vile svých rodičů. Pracovala na obích grafikách, suchých jehlách a akvatintách, které se někdy rozprostíraly od podlahy po strop. Byla tím opravdu výjimečná. Je dobré její osobnost a tvorbu připomenout.

Monumentální oslava

ženského těla

V roce 2009 byla Evě Činčerové udělena in memoriam Cena města Jihlavy za celoživotní dílo a přínos městu v oblasti výtvarné umělecké činnosti. Kunsthistorik Jiří Mašín postíhl, že figury Evy Činčerové jsou vytvořeny v překvapivé, až nadživotní velikosti, a soudil, že „*tato díla jsou v grafické tvorbě české současné scény ojedinělá a jedinečná*”.

S tím souhlasí akademický malíř Josef Saska, mladší spolužák Činčerové na pražské Akademii výtvarných umění, rovněž zák Ladislava Čepeláka: “*V české grafice neznám tak monumentální oslavu ženského těla*”.

SVODKA

HLEDÁ SE AUTOR. Valašské Meziříčí vypsalo soutěž na tvorbu uměleckého díla, které má v zámecké zahradě vyjádřit česko-slovenské partnerství a společnou historii a přátelství. Dílo bude realizováno v rámci projektu Revitalizace kulturních památek na Valašsku a ve slovenských Kysucích.

CO NÁM TO HASIČI PROVÁDĚJÍ. Tiskových mluvčích nám utěšeně přibývá, ale chleboďárci je nepošlou na školení stylistiky a pravopisu. Po požáru chaty v Horní Lomné v Těšínských Beskydech se čtenáři dozvěděli, že hasiči „pomocí sekery provedli násilný vstup do objektu a průzkum přízemí”. Lepší by samozřejmě bylo, že do hořící chaty vstoupili násilím a její přízemí prozkoumali. Možná se někdy dozvíme, že hasiči provedli uhašení ohně. Ovšem věta, že filharmonie provedla Čajkovského koncert b moll, je v pořádku.

NÁHROBEK MILANA KUNDERY. Rada města Brna zřídila porotu pro posouzení a hodnocení soutěžních návrhů architektonicko-výtvarné soutěže na náhrobek česko-francouzského spisovatele Milana Kundery. Hrobové místo je vyhrazeno v čestném kruhu Ústředního hřbitova města Brna. Tam budou uloženy i ostatky Věry Kunderové.

KOKOSCHKA A HUSITĚ. Druhé letošní vydání týdeníku Církve československé husitské Český zápas v článku Němci, Rakušané nacházeli v Husovi inspiraci a oporu uvádí, že v roce 610. výročí smrti Jana Husa je vhodná příležitost k podtržení globálního významu Husova boje za pravdu.

Mirko Radušević píše, že “*jestliže Češi zapomínali na mistra Jana*

Husa, Němci žijící u nás jej opět oživovali”. Stávalo se to v době, kdy k nám z Německa a Rakouska prchali němečtí Židé a komunisté a u nás se dostávali mezi komunitu českých Němců. Autor připomíná zrod sdružení Oskar-Kokoschka-Bund, jemuž napomáhala postava Jana Husa; spolek tvořili komunisté a bezpartijní osobnosti z řad emigrantů a českých Němců.

Malíř Oskar Kokoschka přijel do Prahy v roce 1934 na pozvání T. G. Masaryka, aby ho namaloval. Vznikl alegorický portrét, v němž prezidenta obklopuje kulisa Hradčan, umučený církevní reformátor Jan Hus a reformní pedagog, biskup Jednoty bratrské Jan Ámos Komenský. Radušević píše, že u nás rovněž působil literárně-dramatický německý spolek Svaz Bertolda Brechta.

ZEMŘEL FRANTIŠEK ŠMAHEL. V pátém dni nového roku se uzavřel život významného profesora Františka Šmahela, předního historika husitského hnutí středověku. Dožil se 90 let, narodil se 17. srpna 1934 v Trhové Kamenici v okrese Chrudim. Nekrology připomínají, že před studiem filozofické fakulty rok fáral do hlubin ostravských dolů, a když nemohl pracovat vědecky, v Praze řídil tramvaje. „*František Šmahel odešel v době, která by vědce a učitele, jako byl on, potřebovala jako sůl. Znovu si můžeme připomenout, jak nenahraditelnou ztrátou podobný odchod je v době, jež vymknuta z kloubů, šlípí. El Sueño de la razón produce monstruos (Spánek rozumu plodí nestvůry)*”, napsala Pavlína Richterová na webu denikreferendum.cz.

PAMĚTI VLADIMÍRA MACURY. Sedmý svazek vybraných spisů Vladimíra Macury (1945-1999) pod názvem Dopijem a pudem vydalo nakladatelství Academia. Memoáry literárního kritika především vzpomínají na Petra Čorneje a Jiřího Kovaříka, Jana Lukeše, Vladimíra Novotného a Jasnu Hlouškovou, ale objevují se v nich také Lydie Romanská, Karel Šys, Milan Blahynka, Miroslav Stoniš, Michal Černík, Josef Frai, Vladimír Holan, Hana Hrzalová, Jaromír Pelc, Josef Peterka, bratři Rafajové, Jiří Žáček a další.

“*Vláda a já jsme vedle sebe napsali své první básničky a poprvé také spolu jsme měli s naší poezií pořad v televizi. Kolik mi bylo, 17, 18? On byl o dva roky mladší. Dva mladí básníci Ostravy - tehdy si nás předcházeli. Vláda jel po gymplu studovat do Prahy a to jsme se rozdělili. Kdybychom si zůstali nablízku, určitě by se projevoval více jako básník, a ne jako vědec. Ale byl dobrý i tak. Spojoval nás mj. náš dobrý kamarád, dramaturg Domu kultury, Mírek Stoniš. Ještě žije, často vzpomínáme,*” napsala LUKu Lydie Romanská.

HORNÍK NEBO DOLNÍK? Více než 250 odpovědí jazykové poradny pod názvem *Kdo se zeptá, ten se dozví* vydalo jako první svazek nakladatelství LNL. V oddíle Etymologie je zveřejněna otázka: Proč se v češtině užívá slovo horník, a ne třeba dolník? Vždyť dotyčný pracuje v dole, ne na horách. Odpověď: Slovo horník je opravdu odvozeno od slova hora. Toto slovo dříve neznamenalo pouze nápadnou vyvýšeninu zemského povrchu: vysoký vrch, ale mělo též další, vlastně opačný význam - důl. Také město Kutná Hora leží ve vyvýšené poloze, ale má spojitost s důlní těžbou stříbra.

SEXUÁLNÍ MAGIE. Pod tímto názvem vypustilo nakladatelství TRIGON na knižní trh studii Pierre de Lasenice. Kniha poprvé vyšla v roce 1933, avšak celé vydání cenzura zabavila a dlouho se považovalo za ztracené. Druhé a třetí vydání bylo cenzurou doslova vyplněné. Současné vydání připravil Lukáš Loužecký, přínáší úplné znění všech variant dochovaných textů knih.